

3. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: монографія / за ред. проф. Ю.П. Битяка та доц. І.В. Яковюка. Харків: Право, 2007. 246 с.

4. Макеєва О.М. Правова культура як чинник розвитку правової системи. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». Зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2016. № 4. С. 48-53.

УДК 341.231.14(043.2)

Письменний В.В., громадський діяч, м. Київ, Україна
Миронець О.М., к.ю.н.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СВОБОДА, БЕЗПЕКА ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ – ОСНОВА РОЗВИТКУ ПОСТВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Складні реалії нашого сьогодення актуалізують необхідність осмислення категорій «свободи», «безпеки», «незалежності» в умовах війни в Україні. На думку Тітко Е.М., нині світ стоїть на порозі нового зв'язку людини і військового в контексті безпеки задля захисту прав людини, без чого неможливо реалізувати задачі національних стратегій різних держав світу та світової доктрини міжнародної безпеки [1, с. 137].

Як справедливо зауважує Чижев Д., забезпечення високого рівня захисту національних інтересів, за допомогою якого створюються належні умови для стабільного розвитку особистості, суспільства і держави, є завданням політики національної безпеки держави загалом. У свою чергу, забезпечення національної безпеки як елемента системи забезпечення прав та свобод людини та громадянина залежить передусім від правової політики держави, належного законодавчого забезпечення, координації усіх органів державної влади, інститутів держави і суспільства, що захищають національну безпеку [2, с. 100].

Національна безпека як складне явище являє собою систему взаємопов'язаних елементів, яка включає в себе певну сукупність концептуальних установок і положень, соціально-політичних і правових інститутів і установ, визначених засобів, методів і форм, що дозволяють не допускати, уникати та реагувати на внутрішні та зовнішні небезпеки та загрози [3, с. 292].

Вважаємо за доцільне погодитися з позицією Мотайла О., що українська держава як суб'єкт гарантування національної безпеки має здійснити необхідні перетворення у сфері національної безпеки, посилюючи власний статус головного суб'єкта націєбезпечної діяльності,

але спираючись при цьому на безпеково-оборонні можливості небайдужої громади. А не то сумарна кількість небезпек, нав'язаних ззовні, стане критичною та призведе до ліквідації української державності [4, с. 184].

Процес юридичного оформлення Української держави розпочався ще до 24 серпня 1991 р.... Наступні події – проголошення Декларації про державний суверенітет Української РСР 16 липня 1990 р., прийняття Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. і, нарешті, прийняття Верховною Радою Конституції України 28 червня 1996 р. – стали логічними ланками на шляху до реєстрації нового суб'єкта міжнародних відносин у рамках Європейського та світового співтовариства... По-перше, поступ України до свого державного повноліття розпочинався не на порожньому місці. Тисячолітня державницька традиція нашої історії була хоча і суперечливим, але чітким дороговказом для суспільної свідомості українців на цьому шляху. По-друге, вже від самого початку процесу відродження державності сили, які її уособлювали, одностайно визначили демократичний характер цієї державності, що уможливило згуртування навколо неї практично всього українського суспільства. Демократія сьогодні і надалі залишається основним вектором процесу легітимізації української державності. По-третє, змістовна завершеність правових актів, які юридично закріпили українську незалежність, призвела до остаточного оформлення засад новітньої державності України і розгортання процесів інтеграції країни до міжнародно-правових інституцій Європи та світу [5, с. 73].

У вказаному вище контексті правова свідомість кожного громадянина, «пронизана» глибоким розумінням значимості безпеки і свободи як необхідної умови існування незалежної України й функціонування людини як вільної й захищеної реальною дією права, становить безумовну цінність.

Для того щоб сенс життя набув реальності, свобода повинна поєднуватись із втіленням певної цінності. Лише тоді, коли людина вільно обирає й утверджує певні цінності, її життя набуває сенсу. Людське буття має сенс за умови, що обрані нею цінності є гідними людини та визнаються суспільством. Це є підставою для висновку, що цінності в єдності зі свободою конституують сенс життя людини. Отже, свобода – це фундаментальна правова цінність, джерелом якої є природа людини як істоти, здатної здійснювати свій вибір та нести відповідальність за його наслідки, обрати свої цілі і засоби для їх досягнення [6, с. 57].

Можливість індивіда бути самим собою, причому не ізольовано від суспільства, а саме завдяки його інститутам, перетворюється у дійсність лише в межах правового простору. Людські відносини як соціальна взаємодія вимагають регулювання, гармонізації, впорядкування – неодмінною умовою чого є правова свобода, що передбачає накладення

певних обмежень. Відповідно, анормативність, дії поза юридичною формою – це відсутність будь-яких зв'язків, тобто Ніщо або Несвобода. Право як результат делегованих повноважень суспільства є оптимальним засобом самореалізації людини. А вихід за його межі – свободавседозволеність всіх та несвобода кожного [7, с. 16].

Свобода, Безпека, Незалежність... Три прості слова... Споконвіку юристи, правники, філософи, поети і прості люди намагаються пояснити і наповнити змістом ці слова. Та ніякі документи, інструкції і пояснення не дадуть головного – внутрішнього відчуття кожного від цих слів. Сторіччями історія, культура, освіта, релігія несли людству розуміння, що таке свобода, безпека, незалежність. Законодавчі акти, конституції, декларації майже всіх держав проголошують ці терміни як основу побудови суспільства. Проте все це має мало сенсу, доки кожний громадянин не почне сприймати ці слова як свої особисті цінності, як те, за що треба боротися і відстоювати навіть ціною свого життя. Саме зараз і відбувається цей процес в Україні. Уся нація і кожний окремий громадянин і на полі бою, і в тилу бореться всіма силами за свободу, безпеку і незалежність, незважаючи, на біль, кров, сльози і страждання. Для українців ці слова – не лише терміни і філософсько-правові категорії, а справжні сутнісно-важливі цінності, які потрібно відстояти і залишити прийдешнім поколінням, без яких по-справжньому гідне і достойне життя суспільства неможливе. Саме перемога й поствоєнний розвиток України як незалежної, економічно-стабільної держави, де кожна людина зможе жити у безпеці, вільно захистити свої права, і є можливістю на власному прикладі донести всьому світові безумовну важливість категорій «свобода», «безпека» та «незалежність» як для становлення кожної окремої особистості в рамках поваги до її прав і неухильного дотримання закону, так і для різнопланових процесів творення сучасної держави, у якій реалізація права кожного на Свободу, Безпеку і Незалежність є безперечною цінністю її існування.

Література

1. Тітко Е.В. Національна та міжнародна безпека в контексті захисту прав людини в умовах сьогодення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 2 (12). С. 126-138.
2. Чижов Д.А. Національна безпека як елемент системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина. *Держава та регіони*. 2021. № 4 (74). С. 96-101.
3. Мотайло О.В. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «національна безпека». *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 288-293.
4. Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Political Studies*. 2021. № 1. С. 163-186.

5. Чечельницька Г. Утворення незалежної України та її юридичне оформлення. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2021. Чис. 25. С. 69-73.

6. Бровко Н.І. Філософсько-правовий аналіз категорії свободи та відповідальності людини. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. № 1. С. 54-57.

7. Донченко О.П. Свобода як категорія права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2010. 18 с.

УДК 343.4(043.2)

Похиленко І.С., к.ю.н., доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ, Україна

ЗАХИСТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ (350-Й ДЕНЬ ВІЙНИ)

Вторгнення Росії в Україну забрало життя багатьох солдатів і мирних жителів, розв'язавши найгострішу гуманітарну кризу в Європі за часів Другої світової війни. Це все також завдало тяжкого удару українській культурі: музеям і пам'яткам, університетам і сільським бібліотекам, старовинним церквам і мозаїкам, породивши проблеми, пов'язані з викраденням, привласненням та руйнуванням культурної спадщини.

За даними Міністерства культури та інформаційної політики України [1], станом на 25 січня 2023 року збитків зазнав 1271 об'єкт культурної інфраструктури, без урахування пам'яток культурної спадщини. Із них майже третина – зруйновані (473 об'єкти).

Разом з тим, за останній місяць загальна чисельність постраждалих об'єктів культурної інфраструктури зросла на 82 одиниці, більша половина з яких (44 одиниці) – це об'єкти на деокупованих територіях Херсонщини, а ще третина – це об'єкти в зонах активних бойових дій Донеччини.

Загально найбільших втрат і збитків культурна інфраструктура отримала у Донецькій, Харківській, Київській, Херсонській, Миколаївській, Луганській, Запорізькій та Сумській областях.

Пошкоджені і руйнувані зазнали клубні заклади, бібліотеки, музеї, театри, філармонії, заклади мистецької освіти (мистецькі школи і коледжі) та об'єкти культурної спадщини на території 198 ТГ (13,5%) у Вінницькій (2% ТГ), Дніпропетровській (13%), Донецькій (85%), Житомирській (12%), Закарпатській (2%), Запорізькій (27%), Київській (27%), Луганській